УДК 334.012.32:338.22(477)
DOI: https://doi.org/10.32782/2708-0366/2026.30.14

Карнаушенко А.С.
кандидат економічних наук, доцент,
Херсонський державний аграрно-економічний університет
(м. Херсон / м. Кропивницький)
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-1813-2792
Петренко В.С.
доктор економічних наук, доцент,
Херсонський державний університет
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-8336-7665

Karnaushenko Alla
Kherson State Agrarian and Economic University
(Kherson / Kropyvnytskyi)
Petrenko Viktoriia
Kherson State University

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

CURRENT STATE AND DEVELOPMENT PROSPECTS OF INDIVIDUAL ENTREPRENEURSHIP IN UKRAINE UNDER WARTIME CONDITIONS

У статті досліджено сучасний стан і перспективи розвитку індивідуального підприємництва в Україні в умовах війни. На основі статистичного, порівняльного та структурного аналізу охарактеризовано динаміку реєстрацій фізичних осіб-підприємців, їхню участь у забезпеченні зайнятості, галузеві й територіальні відмінності. Встановлено, що позитивна реєстраційна динаміка не є достатнім свідченням підвищення економічної результативності підприємництва. Розглянуто повторні реєстрації та запропоновано поняття підприємницької реверсивності як можливості повернення до формальної підприємницької діяльності після її припинення. Обґрунтовано авторську систематизацію адаптаційної, стабілізаційної та розвиткової моделей підприємництва. Визначено напрями диференційованої підтримки підприємців з урахуванням їхніх функцій і територіальних умов.

Ключові слова: *індивідуальне підприємництво, фізичні особи-підприємці, воєнний стан, підприємницька активність, підприємницька реверсивність, самозайнятість, функціональні моделі підприємництва, економічна стійкість.*

The article examines the current state and development prospects of individual entrepreneurship in Ukraine under wartime conditions. The study aims to identify changes in the registration dynamics of individual entrepreneurs, assess the structure of employment and sectoral specialization, reveal territorial disparities, and substantiate differentiated approaches to entrepreneurship support. Statistical, comparative and structural analysis, descriptive assessment of administrative registration data, and conceptual generalization are employed. The findings indicate that the number of registered individual entrepreneurs increased between 2021 and early 2026, while registrations exceeded terminations during January–September 2026. However, registration growth cannot be interpreted as direct evidence of higher productivity, profitability, or value added. The analysis highlights the prevalence of entrepreneurs operating without hired employees, the concentration of new registrations in trade, and differences between regions exposed to varying security and economic conditions. Particular attention is paid to repeated registrations after a previous termination of entrepreneurial status. The authors

© Карнаушенко А.С., Петренко В.С., 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

propose the concept of entrepreneurial reversibility to describe the possibility of re-entering formally registered entrepreneurial activity after exit. This concept is distinguished from business resilience and does not presume that a newly registered activity reproduces the previous business or achieves commercial success. Based on the synthesis of the findings, three functional models of individual entrepreneurship are proposed: adaptive, stabilizing, and development-oriented. They distinguish income preservation and self-employment, continuity and stability of operations, and productivity improvement and business expansion, respectively. These models are conceptual analytical categories rather than mandatory stages in the development of every enterprise. The practical implications concern the design of differentiated financial, advisory, institutional and investment support instruments that account for business functions, sectoral characteristics and territorial risks. The article concludes that public policy should focus not only on encouraging registrations but also on creating conditions for sustainable entrepreneurial activity and improved economic performance. Further research should test the proposed concepts using longitudinal data on individual business trajectories and economic outcomes.

Keywords: *individual entrepreneurship, individual entrepreneurs, wartime conditions, entrepreneurial activity, entrepreneurial reversibility, self-employment, functional models of entrepreneurship, economic resilience.*

Постановка проблеми. Повномасштабна війна в Україні спричинила суттєві зміни в умовах функціонування національної економіки, загострivши проблеми забезпечення економічної стійкості, збереження підприємницького потенціалу та підтримання зайнятості населення. Руйнування виробничої й транспортної інфраструктури, порушення логістичних зв'язків, вимушена міграція населення, скорочення платоспроможного попиту, дефіцит трудових ресурсів та обмеженість доступу до фінансування істотно вплинули на можливості здійснення господарської діяльності. За таких обставин особливого значення набуває індивідуальне підприємництво, яке завдяки організаційній гнучкості, відносно невисоким бар'єрам входу на ринок і здатності оперативно реагувати на зміни зовнішнього середовища відіграє важливу роль у підтриманні економічної активності, забезпеченні самозайнятості населення та функціонуванні локальних ринків.

Розвиток індивідуального підприємництва під час війни демонструє протилежні тенденції: збереження великої кількості зареєстрованих ФОПів і позитивне сальдо реєстрацій свідчать про здатність населення до економічної самоорганізації й адаптації, але кількісне зростання не завжди супроводжується зростанням продуктивності праці, інвестицій, фінансової стійкості й створення доданої вартості. Широке поширення самозайнятості, труднощі масштабування, нестабільні доходи та залежність від локальних ринків підкреслюють необхідність глибшого дослідження якісних аспектів розвитку індивідуального підприємництва.

Особливу увагу потрібно приділяти процесам структурної й територіальної трансформації підприємництва. Нерівномірний розвиток регіонів, різні рівні безпеки, масштаби руйнувань інфраструктури та доступність трудових і фінансових ресурсів значно впливають на можливості започаткування, збереження й розширення власної справи. Найгостріше ці виклики проявляються в прифронтових та деокупованих територіях, де бізнес напряму залежить від безпекової обстановки, ситуації на місцевих ринках і спроможності інституцій забезпечити належні умови ведення господарства. Водночас розвиток цифрових технологій, електронної торгівлі та дистанційних послуг створює нові можливості для пристосування індивідуального підприємництва до територіальних і ресурсних обмежень.

Особливо важливо знайти шляхи перетворення індивідуального підприємництва з насамперед адаптаційного механізму забезпечення доходів і самозайнятості на економічно ефективну форму господарювання, яка підвищуватиме продуктивність, сприятиме впровадженню інновацій, збільшенню зайнятості та інтеграції у ланцюги доданої вартості. Для цього необхідне комплексне вивчення динаміки підприємницької активності, галузевої структури, застосування найманої праці, інтенсивності реєстраційних

процесів і територіальних диспропорцій, а також обґрунтування диференційованих інструментів підтримки з урахуванням сучасних викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку підприємництва в умовах війни та економічної невизначеності висвітлено у працях багатьох вітчизняних науковців. Д. Левчинський, Г. Ступнікер, І. Каширнікова та Н. Зозуля дослідили особливості функціонування підприємництва в умовах воєнного стану [1], а Т. Мурована – основні тенденції його трансформації та механізми державної підтримки [2]. В. Левицький, С. Радинський, Л. Артеменко та С. Радинська визначили роль цифровізації в забезпеченні адаптації та розвитку бізнесу [3]. О. Ніколюк розкрила значення малого та середнього підприємництва для формування інклюзивної економіки [4], тоді як О. Андронік, О. Клочковський і Ю. Солоненко обґрунтували важливість інноваційного підприємництва для розвитку національної економіки [5].

Окремі аспекти підприємницької діяльності досліджено у працях К. Краус, А. Ігнатюк та Н. Краус, присвячених інституційним і фінансовим механізмам підтримки ветеранського бізнесу [6]; І. Свідерського – щодо формування підприємницьких компетентностей внутрішньо переміщених осіб [7]; С. Заїки, К. Богомолової та Т. Сліпухи – стосовно формування підприємницьких ідей в умовах ринкової невизначеності [8]. І. Нескородєва та Б. Ян розглянули економічну сутність підприємства й багатовимірність його функцій [9], а Н. Кубіній, Р. Завадяк і В. Кубіній акцентували увагу на значенні людського потенціалу для конкурентоспроможності бізнесу [10].

Водночас недостатньо комплексно дослідженими залишаються сучасні структурні й територіальні особливості індивідуального підприємництва, динаміка реєстрацій і припинень діяльності фізичних осіб-підприємців, а також співвідношення кількісного зростання підприємницької активності та її економічної результативності. Це зумовлює необхідність подальшого аналізу стану індивідуального підприємництва та обґрунтування перспектив його розвитку в умовах війни.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження сучасного стану та тенденцій розвитку індивідуального підприємництва в Україні в умовах війни, визначення його структурних і територіальних особливостей та обґрунтування перспективних напрямів підвищення економічної результативності їх діяльності.

Виклад основного матеріалу. Індивідуальне підприємництво посідає важливе місце в економічній системі України, забезпечуючи можливості самозайнятості населення, формування доходів домогосподарств та підтримання економічної активності на місцевому рівні. В умовах повномасштабної війни функціонування фізичних осіб-підприємців (ФОП) характеризується поєднанням адаптаційних процесів, структурних змін і збереження підприємницької ініціативи попри значні економічні ризики.

Для оцінювання сучасного стану індивідуального підприємництва авторами проаналізовано динаміку кількості зареєстрованих ФОП в Україні за 2021–2026 рр. (табл. 1).

Дані показують, що кількість зареєстрованих ФОП зросла попри повномасштабну війну: за період дослідження їх чисельність збільшилася на 194,4 тис. осіб (або на 9,78 %). Найвищий приріст відбувався в 2023 р. – 5,23 %, що вказує на пожвавлення підприємницької діяльності та розширення самозайнятості як способу економічної адаптації населення.

Водночас у 2024–2025 рр. темпи приросту поступово сповільнилися. Зокрема, у 2025 р. збільшення кількості зареєстрованих підприємців становило лише 0,39 %. Така динаміка вказує на необхідність розмежування кількісного розширення підприємницького сектору та якісних характеристик його розвитку, зокрема фінансової стійкості, продуктивності й здатності створювати додану вартість.

Додаткове уявлення про інтенсивність підприємницької активності дає співвідношення нових реєстрацій і припинень діяльності ФОП. За даними Єдиного державного реєстру, протягом січня-вересня 2026 року в Україні зареєстровано 222288 нових

Таблиця 1

Динаміка кількості зареєстрованих фізичних осіб-підприємців в Україні у 2021–2026 рр.

Рік	Кількість ФОП, осіб	Зміна до попереднього року, %
2021	1 986 842	–
2022	1 989 357	+0,13
2023	2 093 371	+5,23
2024	2 166 805	+3,51
2025	2 175 162	+0,39
2026*	2 181 217	+0,28

Примітка: дані за 2026 р. наведено станом на січень 2026 р.; показники попередніх років – за відповідними річними зрізами.

Джерело: складено та розраховано авторами за даними Опендатабот на основі Єдиного державного реєстру [11]

ФОП, тоді як 155645 підприємців припинили діяльність. Позитивне сальдо реєстраційних операцій становило 66643 осіб, що свідчить про переважання процесів започаткування підприємницької діяльності над її формальним припиненням.

Водночас позитивне сальдо реєстрацій не слід ототожнювати з відповідним збільшенням кількості економічно активних суб'єктів підприємництва, оскільки реєстраційні дані не відображають безпосередньо обсягів реалізації продукції, доходів, прибутковості та фактичної інтенсивності господарської діяльності.

Динаміка індивідуального підприємництва в Україні характеризується відносною стійкістю його реєстраційної бази та збереженням підприємницької активності населення. Проте кількісне зростання ФОП не є достатнім підтвердженням формування стійкої моделі економічного розвитку. Для об'єктивного оцінювання результативності підприємницького сектору необхідно враховувати його структурні характеристики, роль у забезпеченні зайнятості, галузеву спеціалізацію та територіальні особливості.

Важливою характеристикою розвитку індивідуального підприємництва є його роль у забезпеченні зайнятості населення. В умовах війни, що супроводжується скороченням робочих місць, вимушеною міграцією та зміною структури попиту на робочу силу, діяльність фізичних осіб-підприємців набуває особливого соціально-економічного значення. Вона забезпечує не лише можливості самостійного отримання доходів, а й створює передумови для залучення найманих працівників до економічної діяльності.

Відповідно даних [11; 12], у 2025 р. 302260 фізичних осіб підприємців наймали працівників, забезпечивши роботою 817172 особи, що дає середнє співвідношення близько 2,7 найманого працівника на одного ФОП. Приблизно 14% від усіх зареєстрованих ФОП використовували найману працю.

Наведені результати свідчать про переважання в Україні моделі індивідуального підприємництва, орієнтованої на самозайнятість. Понад 86% зареєстрованих ФОП не використовували найману працю, що характеризує специфіку організаційної структури цього сектору. Водночас відсутність найманих працівників не обов'язково свідчить про низьку економічну результативність підприємницької діяльності, оскільки окремі види послуг, цифрового бізнесу та професійної діяльності можуть забезпечувати значні доходи без формування додаткових робочих місць.

Слід розрізняти дві функціональні складові індивідуального підприємництва: самозайнятість, яка переважно забезпечує дохід самого підприємця, та підприємницьке роботодавство, що передбачає найм працівників і сприяє створенню додаткових робочих місць. Обидві форми мають значення для економіки, але впливають на її розвиток через різні механізми. У воєнний час поширення самозайнятості виступає як спосіб адаптації населення до змін на ринку праці, тоді як довгостроковий розвиток

індивідуального підприємництва залежить не лише від чисельності суб'єктів, а й від підвищення їх продуктивності, розширення економічних зв'язків, стабільності доходів і створення нових робочих місць.

Галузева структура індивідуального підприємництва відображає особливості адаптації економічної діяльності до змін споживчого попиту, технологічного розвитку та умов воєнного стану. Важливим показником таких трансформацій є розподіл нових реєстрацій і припинень діяльності ФОП за видами економічної діяльності.

За даними Опендатабот [11; 12], у січні-вересні 2026 р. найбільшу кількість нових реєстрацій зафіксовано у сфері роздрібної торгівлі – 60,3 тис.осіб, що становило 27,1% загальної кількості новостворених ФОП. Серед інших провідних напрямів – комп'ютерне програмування, оптова торгівля, освіта та діяльність із забезпечення стравами й напоями [12] (табл. 2).

Аналіз цих даних свідчить, що торгівля відіграє провідну роль у структурі нових підприємницьких реєстрацій. У роздрібній та оптовій торгівлі було зареєстровано близько 76,9 тис. нових ФОП, або 34,6 % від усіх реєстрацій у досліджуваний період, що підтверджує торгівлю як один із найпоширеніших напрямів започаткування індивідуального підприємництва. Водночас значна кількість припинень діяльності у роздрібній торгівлі свідчить про інтенсивність реєстраційних процесів у цьому секторі. Попри позитивне сальдо (+10,9 тис.), абсолютна кількість припинень становила 49,4 тис., що вказує на необхідність оцінювання не лише масштабів входження підприємців на ринок, а й умов збереження їхньої діяльності.

У сфері комп'ютерного програмування число припинень діяльності перевищило кількість нових реєстрацій – від'ємне сальдо становить – 0,4 тис. Осіб, що не дає підстав стверджувати про скорочення ІТ-послуг, але вказує на відмінну реєстраційну динаміку порівняно з торгівлею та громадським харчуванням. Загалом галузеві різниці підтверджують неоднорідність індивідуального підприємництва: підприємці в торгівлі, цифрових послугах, освіті та харчуванні мають різні умови формування доходів, потреби в капіталі, персоналі й організації процесів. Тому їх розвиток потребує диференційованого підходу до фінансової, організаційної та інституційної підтримки.

Однією з особливостей функціонування індивідуального підприємництва в Україні є можливість відносно швидкого припинення та повторного започаткування господарської діяльності. В умовах війни, що супроводжується нестабільністю попиту, зміною місця проживання, втратою виробничих ресурсів і порушенням господарських зав'язків, така організаційна гнучкість може набувати особливого значення.

За даними [11; 12], протягом січня-вересня 2026 р. в Україні зафіксовано 30033 випадки повторної реєстрації ФОП. Їх частка становила приблизно 13,5 % загальної кількості нових реєстрацій за відповідний період [12]. Зазначений показник свідчить, що частина підприємців повертається до офіційного здійснення господарської діяльності після її попереднього припинення.

Таблиця 2

Галузева структура реєстрацій і припинень діяльності ФОП в Україні за січень-вересень 2026 р.

Вид економічної діяльності	Нові реєстрації, тис.	Припинення, тис.	Сальдо, тис.
Роздрібна торгівля	60,3	49,4	10,9
Комп'ютерне програмування	16,7	17,1	(0,4)
Оптова торгівля	16,6	11,7	4,9
Освіта	10,7	н/д	н/д
Забезпечення стравами та напоями	10,7	7,9	2,8

Джерело: складено та розраховано авторами за даними Опендатабот [12]

Автори дослідження вважають доречним до вище наведених процесів застосовувати термін «підприємницька реверсивність» – це здатність фізичної особи тимчасово припиняти й потім відновлювати зареєстровану підприємницьку діяльність залежно від змін економічних умов, доступності ресурсів і власних можливостей вести бізнес.

На відміну від підприємницької стійкості, яка характеризує здатність суб'єкта господарювання зберігати функціонування в умовах несприятливих зовнішніх впливів, підприємницька реверсивність відображає можливість повернення до підприємницької діяльності після формального виходу з неї. Водночас повторна реєстрація не обов'язково свідчить про відновлення попереднього бізнесу, оскільки може супроводжуватися зміною виду економічної діяльності, організаційної моделі або місця її здійснення.

З економічного погляду підприємницька реверсивність може виконувати адаптаційну функцію, створюючи можливості повторного входження на ринок без необхідності постійного збереження формального статусу підприємця. Разом із тим часті припинення та повторні реєстрації можуть відображати не лише гнучкість підприємницького середовища, а й нестабільність умов ведення бізнесу.

Територіальна диференціація індивідуального підприємництва є важливою характеристикою його розвитку в умовах війни. Воєнні дії, руйнування інфраструктури, внутрішня міграція населення та релокація бізнесу формують неоднакові умови для започаткування й здійснення підприємницької діяльності в різних регіонах України.

За даними [11–12], у січні-вересні 2026 р. найбільше позитивне сальдо реєстрацій і припинень діяльності ФОП зафіксовано в м. Києві, Дніпропетровській та Львівській областях. Водночас у Донецькій, Херсонській і Луганській областях кількість припинень підприємницької діяльності перевищувала кількість нових реєстрацій [12]. Позитивне сальдо в м. Києві, Дніпропетровській та Львівській областях може бути пов'язане з концентрацією споживчого попиту, розвитком торговельної та сервісної інфраструктури, переміщенням населення й адаптацією бізнесу до нових умов функціонування. Водночас встановлення безпосереднього впливу зазначених чинників потребує додаткового емпіричного дослідження.

Особливої уваги потребують прифронтові території, де підприємницька діяльність здійснюється за умов підвищених безпекових ризиків, обмеженого доступу до ресурсів, скорочення чисельності споживачів і порушення господарських зв'язків. Від'ємне сальдо реєстрацій у Донецькій, Херсонській та Луганській областях відображає несприятливу динаміку формального підприємницького сектору, проте не дозволяє однозначно визначити масштаби фактичного скорочення економічної діяльності. Важливо враховувати, що територіальна належність ФОП за реєстраційними даними не завжди відповідає місцю фактичного здійснення господарської діяльності. За умов внутрішньої міграції та дистанційного надання послуг ця обставина обмежує можливості прямого порівняння реєстраційної статистики з економічною активністю на відповідних територіях.

Таким чином, регіональна диференціація індивідуального підприємництва свідчить про необхідність територіально орієнтованих підходів до його підтримки. Для відносно безпечних регіонів пріоритетними можуть бути стимулювання продуктивності, інвестиційної активності та розширення ринків збуту, тоді як для прифронтових і деокупованих територій – відновлення підприємницької інфраструктури, забезпечення доступу до фінансування, компенсація воєнних ризиків та підтримка відновлення господарської діяльності.

Проведений аналіз динаміки реєстрацій, структури зайнятості, галузевої спеціалізації та територіальних відмінностей індивідуального підприємництва свідчить про неоднорідність його економічних функцій в умовах війни. Зростання кількості зареєстрованих ФОП не завжди супроводжується розширенням зайнятості, підвищенням

продуктивності чи формуванням передумов довгострокового економічного розвитку, що зумовлює необхідність диференційованого підходу до оцінювання підприємницької активності.

На основі узагальнення результатів дослідження запропоновано виокремлювати три функціональні моделі індивідуального підприємництва: адаптаційну, стабілізаційну та розвиткову (табл. 3).

Адаптаційна модель характеризує підприємницьку діяльність, основною функцією якої є забезпечення самозайнятості та формування доходів в умовах обмежених можливостей працевлаштування. Її особливостями є невеликі масштаби діяльності, відносно низькі бар'єри входження на ринок та гнучкість організації господарських процесів. В умовах війни така модель може відігравати важливу роль у підтриманні економічної активності населення, зокрема внутрішньо переміщених осіб і мешканців територій із порушеною структурою зайнятості.

Стабілізаційна модель передбачає формування відносно сталих джерел доходів, налагодження господарських зв'язків і забезпечення безперервності підприємницької діяльності. Для її функціонування важливого значення набувають доступність оборотного капіталу, прогнозованість умов оподаткування, стабільність попиту та можливості управління ризиками. Економічний результат цієї моделі полягає насамперед у підвищенні життєздатності підприємницьких структур.

Розвиткова модельорієнтована на підвищення продуктивності, розширення ринків збуту, впровадження цифрових технологій та інноваційних рішень. Її реалізація може супроводжуватися збільшенням обсягів господарської діяльності, залученням найманих працівників і включенням підприємців до ширших виробничих та торговельних ланцюгів. Водночас розвиткова модель не обов'язково передбачає збільшення чисель-

Таблиця 3

Авторська систематизація функціональних моделей індивідуального підприємництва в Україні

Критерій	Адаптаційна модель	Стабілізаційна модель	Розвиткова модель
Основна мета	Забезпечення доходу та збереження економічної активності	Досягнення стабільності господарської діяльності	Розширення бізнесу та підвищення його результативності
Характер діяльності	Самозайнятість, гнучкі форми роботи	Регулярна підприємницька діяльність, сталі господарські зв’язки	Інновації, масштабування, освоєння нових ринків
Використання найманої праці	Переважно відсутнє	Можливе залучення працівників	Розширення зайнятості відповідно до потреб бізнесу
Основні обмеження	Нестабільність доходів, дефіцит ресурсів	Обмежені фінансові можливості, ризики втрати ринків	Недостатність інвестицій, технологічні та інституційні бар’єри
Пріоритетні інструменти підтримки	Спрощення започаткування діяльності, консультації, мікрофінансування	Доступ до оборотного капіталу, страхування ризиків, підтримка збуту	Інвестиційне фінансування, цифровізація, інноваційні програми
Очікуваний економічний результат	Підтримання самозайнятості та доходів	Стійкість підприємницької діяльності	Зростання продуктивності, зайнятості та доданої вартості

Джерело: розроблено авторами за результатами проведеного дослідження

ності персоналу, оскільки економічне зростання може досягатися завдяки технологічному оновленню та підвищенню ефективності використання ресурсів.

Запропоновані моделі не слід розглядати як універсальні послідовні стадії підприємницького розвитку. Залежно від економічних умов, галузевої спеціалізації та індивідуальних цілей підприємець може функціонувати в межах однієї моделі протягом тривалого часу або змінювати характер діяльності. Водночас перехід між моделями не завжди має висхідний характер: погіршення безпекової ситуації, втрата ресурсів або скорочення попиту можуть зумовлювати повернення до адаптаційних форм підприємництва.

З огляду на це перспективи розвитку індивідуального підприємництва в Україні доцільно пов'язувати не лише зі стимулюванням нових реєстрацій ФОП, а й зі створенням умов для підвищення економічної результативності вже діючих підприємців. Відповідні заходи мають враховувати функціональну модель бізнесу, галузеві особливості та територіальні умови його діяльності.

Для підприємців адаптаційної моделі пріоритетними є доступність базових фінансових і консультаційних інструментів, для стабілізаційної – забезпечення передбачуваності господарського середовища та розширення можливостей фінансування, для розвиткової – підтримка інвестицій, цифрової трансформації, інновацій і виходу на нові ринки.

Таким чином, запропонована систематизація дозволяє розмежувати соціально-економічну функцію індивідуального підприємництва як механізму забезпечення самозайнятості та його потенціал як чинника економічного розвитку. Використання такого підходу створює концептуальну основу для диференціації інструментів державної підтримки підприємців і визначення пріоритетів розвитку цього сектору в умовах війни та повоєнного відновлення України.

Висновки. Проведене дослідження засвідчило, що індивідуальне підприємництво в Україні в умовах повномасштабної війни зберігає важливе соціально-економічне значення, забезпечуючи самозайнятість населення, підтримання господарської активності та адаптацію до змін економічного середовища. Попри воєнні ризики, кількість зареєстрованих фізичних осіб-підприємців у 2021–2026 рр. збільшилася приблизно на 9,8 %, а за січень-вересень 2026 року позитивне сальдо реєстрацій і припинень діяльності становило 66,6 тис. Водночас встановлено, що позитивна реєстраційна динаміка не є достатнім свідченням підвищення економічної результативності підприємницького сектору.

Виявлено переважання самозайнятості в структурі індивідуального підприємництва: близько 86 % зареєстрованих ФОПів не використовують найману працю. Галузевий аналіз підтвердив концентрацію нових реєстрацій у сфері торгівлі, тоді як територіальні відмінності засвідчили нерівномірність підприємницької активності та несприятливу реєстраційну динаміку в окремих прифронтових регіонах. Це обґрунтовує необхідність диференційованих підходів до підтримки підприємництва з урахуванням його функціональних і територіальних особливостей.

У межах дослідження запропоновано поняття «підприємницька реверсивність», що характеризує можливість повторного входження фізичної особи до формальної підприємницької діяльності після її припинення. Обґрунтовано доцільність розгляду цього явища як окремого аспекту адаптаційної поведінки підприємців, який не слід ототожнювати з економічною стійкістю чи успішністю відновлення бізнесу.

На основі узагальнення результатів дослідження запропоновано систематизацію трьох функціональних моделей індивідуального підприємництва: адаптаційної, стабілізаційної та розвиткової. Їх виокремлення дозволяє розмежувати підприємницьку діяльність, спрямовану на забезпечення доходів, підтримання стабільності господарювання та формування передумов економічного зростання. Практичне значення запропонованого підходу полягає в можливості диференціації інструментів державної

підтримки відповідно до економічних функцій, ресурсних можливостей і перспектив розвитку підприємців.

Отже, стратегічним пріоритетом розвитку індивідуального підприємництва в Україні має стати не лише стимулювання започаткування нової діяльності, а й створення умов для підвищення продуктивності, фінансової стійкості та економічної результативності діючих ФОП. Перспективи подальших досліджень пов'язані з емпіричним оцінюванням підприємницької реверсивності, визначенням чинників переходу між функціональними моделями та дослідженням їхнього впливу на зайнятість, доходи й формування доданої вартості.

Список використаних джерел:

1. Левчинський Д. Л., Ступнікер Г. Л., Каширнікова І. О., Зозуля Н. В. Підприємництво України в умовах воєнного стану. *Економічний простір.* 2022. № 181. DOI: https://doi.org/10.32782/2224-6282/181-19

2. Мурована Т. О. Вітчизняне підприємництво в умовах воєнного стану: основні тенденції та методи підтримки. *Економіка та суспільство*. 2023. № 47. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-49

3. Левицький В. В., Радинський С. В., Артеменко Л. Б., Радинська С. Підприємництво України в умовах війни та цифровізації: можливості та перспективи удосконалення. *Колективна монографія*. Тернопіль : ФОП Паляниця В. А., 2024. Розд. IV. С. 235–253.

4. Ніколюк О. В. Розвиток малого та середнього підприємництва в умовах формування інклюзивної економіки. *Економіка: реалії часу.* 2023. № 2 (66). DOI: https://doi.org/10.15276/ETR.02.2023.1

5. Андронік О. Л., Клочковський О. В., Солоненко Ю. В. Інноваційне підприємництво як складова стратегії розвитку національної економіки. *Економіка і організація управління.* 2024. № 3 (55). DOI: https://doi.org/10.31558/2307-2318.2024.3.2

6. Краус К. М., Ігнатюк А. І., Краус Н. М. Ветеранське підприємництво та бізнес в Україні: інституційна, фінансова та проєктна складова практичної реалізації. 2023. DOI: https://doi.org/10.32750/2023-0108

7. Свідерський І. В. Формування підприємницької компетентності внутрішньопереміщених осіб в умовах воєнного стану. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2024. № 2 (26). С. 134–143. DOI: https://doi.org/10.35387/od.2(26).2024.134-143

8. Заїка С. О., Богомолова К. С., Сліпуха Т. І. Формування підприємницької ідеї в умовах ринкової невизначеності. DOI: https://doi.org/10.32782/dees.20-10

9. Нескородєва І., Ян Б. Інтегративний погляд на поняття підприємства: суміжні концепції та їх еволюція. 2023. DOI: https://doi.org/10.31891/mdes/2023-10-31

10. Кубіній Н. Ю., Завадяк Р. І., Кубіній В. В. Маркетинг персоналу та його складові. Інноваційні підходи до розвитку технологій та економіки: збірник тез науково-практичної конференції. Свалява, 2024.

11. 2,1 млн ФОПів у ЄДР. *Опендатабот*. 20 січня 2026 р. URL: https://opendatabot.ua/analytics/edr-alive-2026

12. На 66 тисяч ФОПів більше відкрилось, ніж закрилось цьогоріч. *Опендатабот*. 5 жовтня 2026 р. URL: https://opendatabot.ua/analytics/foponomics-2026-9

References:

1. Levchynskyi D. L., Stupniker H. L., Kashyrnikova I. O., Zozulia N. V. (2022) Pidpryiemnytstvo Ukrainy v umovakh voiennoho stanu [Entrepreneurship in Ukraine under martial law]. *Ekonomichnyi prostir – Economic Space*, no. 181. DOI: https://doi.org/10.32782/2224-6282/181-19 (in Ukrainian)

2. Murovana T. O. (2023) Vitchyzniane pidpryiemnytstvo v umovakh voiennoho stanu: osnovni tendentsii ta metody pidtrymky [Domestic entrepreneurship under martial law: main trends and support methods]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, no. 47. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-49 (in Ukrainian)

3. Levytskyi V. V., Radynskyi S. V., Artemenko L. B., Radynska S. (2024) Pidpryiemnytstvo Ukrainy v umovakh viiny ta tsyfrovizatsii: mozhlyvosti ta perspektyvy udoskonalennia [Entrepreneurship in Ukraine under conditions of war and digitalization: opportunities and prospects

for improvement]. Kolektyvna monohrafiia – Collective Monograph. Ternopil: FOP Palianytsia V. A., section IV, pp. 235–253. (in Ukrainian)

4. Nikoliuk O. V. (2023) Rozvytok maloho ta serednoho pidpryiemnytstva v umovakh formuvannia inkliuzyvnoi ekonomiky [Development of small and medium-sized entrepreneurship in the context of an inclusive economy]. *Ekonomika: realii chasu – Economics: Time Realities*, no. 2 (66). DOI: https://doi.org/10.15276/ETR.02.2023.1 (in Ukrainian)

5. Andronik O. L., Klochkovskyi O. V., Solonenko Yu. V. (2024) Innovatsiine pidpryiemnytstvo yak skladova stratehii rozvytku natsionalnoi ekonomiky [Innovative entrepreneurship as a component of the national economic development strategy]. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia – Economics and Organization of Management*, no. 3(55). DOI: https://doi.org/10.31558/2307-2318.2024.3.2 (in Ukrainian)

6. Kraus K. M., Ihnatiuk A. I., Kraus N. M. (2023) Veteranske pidpryiemnytstvo ta biznes v Ukraini: instytutsiina, finansova ta proiektna skladova praktychnoi realizatsii [Veteran entrepreneurship and business in Ukraine: institutional, financial and project components of practical implementation]. DOI: https://doi.org/10.32750/2023-0108 (in Ukrainian)

7. Sviderskyi I. V. (2024) Formuvannia pidpryiemnytskoi kompetentnosti vnutrishno peremishchenykh osib v umovakh voiennoho stanu [Development of entrepreneurial competence among internally displaced persons under martial law]. *Osvita doroslykh: teoriia, dosvid, perspektyvy – Adult Education: Theory, Experience, Prospects*, no. 2 (26), pp. 134–143. DOI: https://doi.org/10.35387/od.2(26).2024.134-143 (in Ukrainian)

8. Zaika S. O., Bohomolova K. S., Slipukha T. I. Formuvannia pidpryiemnytskoi idei v umovakh rynkovoi nevyznachenosti [Formation of an entrepreneurial idea under conditions of market uncertainty]. DOI: https://doi.org/10.32782/dees.20-10 (in Ukrainian)

9. Neskorodieva I., Yan B. (2023) Intehratyvnyi pohliad na poniattia pidpryiemstva: sumizhni kontseptsii ta yikh evoliutsiia [An integrative view of the concept of an enterprise: related concepts and their evolution]. DOI: https://doi.org/10.31891/mdes/2023-10-31 (in Ukrainian)

10. Kubinii N. Yu., Zavadiak R. I., Kubinii V. V. (2024) Marketynh personalu ta yoho skladovi [Personnel marketing and its components]. Innovatsiini pidkhody do rozvytku tekhnolohii ta ekonomiky – Innovative Approaches to the Development of Technology and Economy: Proceedings of the Scientific and Practical Conference. Svaliava. (in Ukrainian)

11. Opendatabot (2026) 2,1 mln FOPiv u YeDR [2.1 million individual entrepreneurs in the Unified State Register]. January 20. Available at: https://opendatabot.ua/analytics/edr-alive-2026 (in Ukrainian)

12. Opendatabot (2026) Na 66 tysiach FOPiv bilshe vidkrylos, nizh zakrylos tsohorich [66 thousand more individual entrepreneurs registered than terminated their activities this year]. October 5. Available at: https://opendatabot.ua/analytics/foponomics-2026-9 (in Ukrainian)

Дата надходження статті: 08.09.2026
Дата прийняття статті до публікації: 06.10.2026
Дата публікації статті: 27.11.2026